

Інвестиції у розвиток навчально-практичних центрів – це стратегічне рішення, яке сприяє розвитку економіки країни, адже НПЦ довели свою ефективність як інструмент адаптації системи професійної освіти до сучасних викликів, особливо в умовах воєнного стану. Завдяки тісній співпраці з підприємствами, впровадженню інноваційних технологій та гнучких форм навчання НПЦ забезпечують підготовку висококваліфікованих робітників, які відповідають потребам ринку праці. Крім того, НПЦ дадуть можливість для тисячі людей, які втратили роботу, перекваліфікуватися та отримати в короткий термін повну чи часткову робітничу кваліфікацію або мікрокваліфікацію.

Список посилань

- Міністерство освіти і науки України. (n.d.). Навчально-практичні центри. Отримано з <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnicna-osvita/reforma-profesijnoyi-osviti/derzhavno-privatne-partnerstvo-ta-dualna-osvita/derzhavno-privatne-partnerstvo/navchalno-praktichni-centri>
- Міністерство освіти і науки України. (2022). Наказ від 13 жовтня 2022 року № 908 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14 червня 2012 року № 694 "Про затвердження Положення про навчально-практичний центр закладу професійної (професійно-технічної) освіти". Отримано з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1109-12#Text>
- Кирилюк, І. М. (2022/2023). Навчально-практичні центри: діяльність, орієнтована на результат. Науково-методичний вісник «Професійна освіта», 1-2, 30–32.

УДК 378.147.6:159.9.012:371.111:316.7

Анна Остапенко,

доктор філософії, науковий співробітник лабораторії науково методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах Інституту професійної освіти НАПН України,
<https://orcid.org/0000-0002-2669-7227>,
e-mail: annostapenko1989@gmail.com

Тетяна Пащенко,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник лабораторії науково
методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах
Інституту професійної освіти НАПН України,
<https://orcid.org/0000-0002-7629-7870>,
e-mail: tantarena@ukr.net

ДІАГНОСТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНЮВАННЯ РІВНІВ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ФАХОВИХ КОЛЕДЖІВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ, ВОЄННОГО ТА ПОВОЄННОГО ЧАСУ

Анотація. У статті представлено діагностичний інструментарій оцінювання рівнів розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів в умовах пандемії, воєнного та повоєнного часу. Схарактеризовано критерій, показники та рівні розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів.

Ключові слова: викладач, фаховий коледж, діагностичний інструментарій, критерій, показник, рівні розвитку, професійна компетентність.

DIAGNOSTIC TOOLS FOR ASSESSING LEVELS OF COLLEGE TEACHER'S PROFESSIONAL COMPETENCE DEVELOPMENT IN PANDEMIC, WAR AND POST-WAR TIMES

Anna Ostapenko,
PhD, Researcher at the Laboratory for Scientific and Methodological
Support of Training of Specialists in Colleges and Technical Schools of the
Institute of Vocational Education of the NAES of Ukraine
Tetiana Pashchenko,
Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher at the
Laboratory of Scientific and Methodological Support for Training of
Specialists in Colleges and Technical Schools of the Institute of Vocational
Education of the NAES of Ukraine

Abstract. The article presents a diagnostic tool for assessing the levels of development of professional competence of teaching staff of vocational colleges in the conditions of a pandemic, war and post-war times. The criteria, indicators and levels of development of professional competence of pedagogical workers of vocational colleges were characterized.

Keywords: teacher, professional college, diagnostic tools, criterion, indicator, levels of development, professional competence.

В умовах сучасних викликів (пандемії, воєнного та повоєнного часу) професійна компетентність викладача є вирішальним фактором, коли йдеться про організацію освітнього процесу, забезпечення високої якості освіти, підготовку висококваліфікованих фахівців для вітчизняної економіки, а також про євроінтеграцію професійної освіти України. Актуальною є проблема розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів (Тітова та ін., 2023). Проте менш важливим є питання оцінювання рівнів розвитку професійної компетентності викладачів, що в умовах безперервного професійного розвитку має бути обов'язковою регулярною процедурою. Отже, метою наявного дослідження було створення діагностичних інструментів для характеристики критеріїв, показників та рівнів розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів в умовах пандемії, воєнного та повоєнного часу.

Професійна компетентність педагогічних працівників фахових коледжів розглядається як складна конструкція таких компонентів: мотиваційно-ціннісного, когнітивно-інформаційного, поведінково-діяльнісного, особистісно-рефлексивного, емоційно-вольового (Тітова та ін., 2023). Функціональною характеристикою компонентів розвиненості професійної компетентності викладача фахового коледжу є критерії, які визначаються сукупністю показників, виходячи з основних вимог адекватності, об'єктивності та комплексності їхнього вибору. Зважаючи на те, що критерії мають відображати основні складові об'єкта (у даному випадку професійної компетентності), для діагностики досліджуваного феномену виділяємо відповідні критерії: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний, вольовий.

Кожен критерій характеризується сукупністю конкретних показників, критерій завжди залишається незмінним, на відміну від показників, що його характеризують. Беручи до уваги сутність розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів, у дослідженні розроблено й апробовано в ході експерименту показники зазначених критеріїв. Поняття «показники» визначається як узагальнені характеристики (властивості) об'єкта або процесу (Бирка, 2015, с. 218), як якісна або кількісна характеристика сформованості певного критерію.

Визначення критеріїв та показників дозволяє оцінити ефективність розвитку, тобто порівняти мету та результат. Система запропонованих у цьому дослідженні критеріїв не вичерпує всього

різноманіття якісних характеристик такої інтегративної властивості, як професійна компетентність. Виокремлені критерії та показники є необхідними і водночас достатніми, тому що відображають у взаємодії основні сторони діяльності та особистості викладача. Збільшення кількості критеріїв ускладнює визначення комплексного показника оцінювання.

Орієнтуючись на аналіз наукових доробок учених (Бирка, 2015; Ільчук, 2016; Федюк, 2019; Шевченко, 2018; Шевчук, 2001; Шовкун, 2010 та інші), визначено сукупність основних показників, на основі яких має оцінюватися розвиненість компонентів професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів. Розглянемо більш докладно зміст визначених критеріїв та відповідних показників.

Мотиваційно-ціннісний компонент професійної компетентності передбачає сформованість мотивів, прагнень до інноваційної педагогічної діяльності, ціннісних орієнтацій викладача на оволодіння високими рівнями професіоналізму. Рівень розвитку цього компонента будемо визначати за показниками мотиваційного критерію, до яких відносимо:

- усвідомлення необхідності власного професійного зростання;
- стійке прагнення до інноваційної педагогічної діяльності, до застосування ефективних методик і технологій навчання студентів;
- сформована потреба в самоосвіті, у самовдосконаленні.

Когнітивно-інформаційний компонент включає комплекс теоретичних і техніко-технологічних (процедурних) знань (педагогіки, психології, методики навчання, цифрових технологій, з наукової галузі, що викладається тощо). Визначення рівня розвитку когнітивно-інформаційного компонента інтегративної властивості особистості педагогічного працівника маємо здійснювати за показниками когнітивного критерію, до яких відносимо такі характеристики:

- володіння основами педагогічних знань;
- розуміння суті та значення терміну «універсальний дизайн у сфері освіти»;
- обізнаність про сучасні наукові досягнення в професійній галузі.

Поведінково-діяльнісний компонент презентує комплекс умінь і навичок, що забезпечують якісну реалізацію викладачем своїх трудових функцій. Рівень розвитку цього компонента будемо визначати за показниками діяльнісного критерію, до яких відносимо:

- здатність організувати та провести відеоконференцію зі студентами (наприклад, на платформі Zoom або іншій);

– здатність провести науково-педагогічне дослідження, доповісти результати на конференції;

– здатність провести відкрите заняття із застосуванням інноваційних технологій.

Особистісно-рефлексивний компонент включає регулювання власної життєдіяльності, здатності до рефлексії у професійній діяльності. Для вивчення динаміки розвитку цього складника визначено рефлексивний критерій та відповідні показники, зокрема:

– здатність постійного здійснення самоаналізу власної педагогічної діяльності, здатність об'єктивно оцінити свої здобутки;

– вміння аналізувати причини вчинків і поведінки студентів, колег по роботі;

– здатність конструктивно реагувати на зауваження щодо помилок і неточностей у роботі, здатність коригувати особисті дії.

Емоційно-вольовий компонент включає здатність розуміти власний емоційний стан при розв'язанні педагогічних ситуацій; наполегливість у саморозвитку, цілеспрямованість дій в інформаційно-освітньому середовищі фахового коледжу. До показників вольового критерію віднесено такі утворення особистості:

– здатність зберігати самовладання навіть у ситуаціях із значним емоційним навантаженням;

– тактовність, вміння реалізації моделі толерантної поведінки;

– здатність доводити справу до логічного завершення.

Визначені показники взаємопов'язані, взаємообумовлені, і як показали діагностичні дослідження, лише їх комплексне використання дозволяє зареєструвати певні зміни у розвиненості здатності педагогічних працівників фахових коледжів ефективно здійснювати педагогічну діяльність.

На основі різностороннього аналізу результатів навчальної, методичної, організаційної, виховної, науково-дослідницької діяльності педагогічних працівників, опитування методистів ЗФПО означено характерні ознаки рівнів розвитку професійної компетентності викладачів фахових коледжів, які можуть слугувати індикаторами визначення якості їх професійного розвитку в умовах конкретного закладу фахової передвищої освіти.

Рівень – це якісна характеристика процесу розвитку, що визначає його як ступінь розвиненості компонентів, критеріїв та показників. Рівневий підхід дає змогу розглядати будь-який процес розвитку як перехід від одного рівня до іншого, більш складного та якісного. Разом з тим «рівень відображає діалектичний характер процесу розвитку, що

забезпечує пізнання предмета у всьому різноманітті його властивостей» (Семенова, 2009, с. 123).

Наведемо ознаки рівнів розвитку професійної компетентності викладача фахового коледжу.

Початковий рівень розвиненості професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів. Характеристика рівня: компоненти професійної компетентності педагогічних працівників проявляються епізодично, обмежені певними умовами: низький рівень умотивованості до професійної діяльності; фрагментарність та несистемність знань; низький рівень розвиненості умінь професійної діяльності; низька рефлексивність педагогічної діяльності; низький рівень розвиненості показників вольового критерію.

Базовий рівень розвиненості професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів. Характеристика рівня: сформовані окремі елементи професійної компетентності, характерні дії за зразком: середній рівень умотивованості до професійної діяльності; недостатній рівень знань; середній рівень розвиненості умінь професійної діяльності; рефлексивність педагогічної діяльності розвинена на середньому рівні, невпевненість у собі; не відчують потреби до вдосконалення; середній рівень розвиненості показників вольового критерію.

Середній рівень розвиненості професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів. Характеристика рівня: компоненти професійної компетентності сформовані та виявляються відповідно до стандартів освіти: достатній рівень умотивованості до професійної діяльності; достатній рівень знань; незбалансованість розвиненості окремих компонентів умінь професійної діяльності; достатній рівень рефлексивності педагогічної діяльності; достатній рівень розвиненості показників вольового критерію.

Високий рівень розвиненості професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів. Характеристика рівня: компоненти професійної компетентності стійкі, варіативні, визначаються характером ситуацій професійної взаємодії: високий рівень умотивованості до професійної діяльності; ґрунтовність та системність знань; високий рівень розвиненості умінь професійної діяльності; висока здатність оцінювання та аналізу власних професійних можливостей; прагнення постійного самовдосконалення; висока рефлексивність педагогічної діяльності; високий рівень розвиненості утворень особистості вольового критерію, їх збалансованість, відповідність специфіці професійної діяльності.

Оскільки важливою передумовою вирішення завдання щодо підготовки висококваліфікованих фахівців у фахових коледжах в умовах пандемії, воєнного та повоєнного часу є розвиток професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів, підбір ефективного діагностичного інструментарію дозволяє здійснювати регулярне оцінювання рівні розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів, що сприяє формуванню їхньої готовності до професійного самовдосконалення, саморозвитку, а отже до продуктивної педагогічної діяльності.

Список посилань

- Бирка, М. Ф. (2015). Теорія і практика професійного розвитку вчителів природничо-математичних дисциплін у післядипломній освіті. Чернівці: Технодрук.
- Семенова, А. В. (2009). Парадигмальне моделювання у професійній підготовці майбутніх учителів. Одеса: Юридична література.
- Тітова, О. А., Лузан, П. Г., Пащенко, Т. М., Мося, І. А., Остапенко, А. В., & Ямковий, О. Ю. (2023). Система розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів в умовах пандемії, воєнного та повоєнного часу (О. А. Тітова, ред.). Київ: ІПО НАПН. <http://lib.iitta.gov.ua/738694/>

УДК 378.091.2:37.091.33-051:330

Дмитро Наглий,
аспірант Інституту професійної освіти НАПН України,
<http://orcid.org/0009-0004-1456-316X>,
e-mail: dimadimanaglui@ukr.net

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В ЕКОНОМІЧНИХ КОЛЕДЖАХ

Анотація. У статті висвітлені теоретичні аспекти оцінювання якості професійної підготовки в системі фахової передвищої освіти. Наводяться принципи, педагогічні умови, функції оцінювання якості